

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії
ректор Херсонського державного університету,
Олександр СПИВАКОВСЬКИЙ
« 30 » вересня 2021 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування з історії України, всесвітньої історії
для здобуття ступеня «бакалавра» на 2 курс на основі базової або повної
вищої освіти / та осіб які не менше одного року отримують ступінь бакалавра
та виконують у повному обсязі навчальний план
(денна, заочна форми навчання)

Галузь знань: 01 Освіта
Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія)

Галузь знань: 03. Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 Історія та археологія

Херсон 2021

ЗМІСТ

1. Загальні положення	4
2. Зміст програми	6
3. Перелік питань, що виносяться на фахове вступне випробування з історії України, всесвітньої історії	23
4. Список рекомендованої літератури	25
5.Критерії оцінювання знань фахового вступного випробування	27

1. Загальні положення

Програму фахового вступного випробування з історії України, всесвітньої історії складено для абітурієнтів, які вступають на навчання для здобуття ступеня бакалавра на 2 курс на основі базової або повної вищої освіти/ та осіб, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра та виконують у повному обсязі навчальний план відповідно до ОПП «бакалавр» (ХДУ, 2020).

Організація та проведення фахового вступного випробування відбувається у порядку визначеному у Положенні про приймальну комісію Херсонського державного університету.

Мета вступного випробування – відбір претендентів на навчання за ступенем вищої освіти бакалавра.

Форма фахового вступного випробування: вступне випробування проводиться у формі письмового іспиту.

Тривалість фахового вступного випробування – на виконання відведено 60 хвилин.

Результат фахового вступного випробування оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів.

Перепусткою до фахового вступного випробування є Аркуш результатів вступних випробувань, паспорт.

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт. На екзаменаційній роботі такого вступника член фахової атестаційної комісії вказує причину відсторонення та час. При перевірці така робота дешифрується і за неї виставляється оцінка менше мінімальної кількості балів, визначеної Приймальною комісією та Правилами прийому, для допуску до участі в конкурсі або зарахування на навчання поза конкурсом, незважаючи на обсяг і зміст написаного.

Вступники, які не з'явилися на фахове вступне випробування з історії України, всесвітньої історії без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших іспитах і конкурсі не допускаються.

2. Зміст програми

Частина I. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Розділ I. Давня історія України.

Історія первісного суспільства на території сучасної України. Нові підходи у вивченні кочовиків та античних міст-держав у Північному Причорномор'ї.

Розділ II. Історія України доби середніх віків.

Проблема виникнення держави у східних слов'ян в історіографії. Утворення Київської Русі: джерельна база та історіографія проблеми. Норманізм: витоки та історія. Сучасний неонорманізм. «Хозарська» та кельтська теорії виникнення Київської Русі: археологічні та писемні аргументи. Сучасні погляди українських вчених на утворення держави.

Проблема політичного устрою Київської Русі. Політична форма держави періоду XI - перша третина XII ст.: федералізм чи унітарна держава? Як і чому настала удільна роздробленість на Русі (друга третина XII-XIII ст.). Роздробленість Русі: історичні реалії. Централізація і відцентровані тенденції в розвитку держави. Проблеми соціально-економічного розвитку Київської Русі.

Проблеми етнічного розвитку. Історики про етнічний розвиток Русі. Східні слов'яни напередодні утворення Київської Русі. Проблема існування населення на південному порубіжжі Київської Русі з кочовим степом: чорні клобуки, болоховці, бродники, берладники, берендеї, вигнанці галицькі та інші.

Проблема переходу українських земель під владу сусідніх держав в сучасній історіографії. Новітні погляди на характер соціально-економічних процесів в українських землях. Питання соціальної структури українського суспільства. Вивчення суспільно-політичних і культурних процесів. Гуманістичні і реформаційні течії в Україні. Нові підходи до вивчення історії релігії і церкви в Україні.

Розділ III. Історія України у Новий час (друга половина XVII – XVIII ст.).

Проблеми вивчення історії України другої половини XVII ст. Проблеми розвитку Української держави в кінці XVII-XVIII ст.

Активізація наступу царизму на автономне право Гетьманщини. Боротьба представників нової шляхти за збереження і зміцнення автономії (І.Мазепа, П.Полуботок, Д.Апостол, К.Розумовський). Кодифікація українського права, судова реформа 60-х рр. Перші кроки на шляху конституціоналізму. П.Орлик та перша Конституція України. Історіографія проблеми.

Соціально-економічний розвиток України у XVIII ст. Зрушення у сільському господарстві. Розвиток мануфактурного виробництва. Динаміка соціальної структури населення. Насильницьке зведення соціальної структури населення до загальноросійської. Зміни у національному складі населення.

Ліквідація гетьманства та зведення України до стану окраїни Російської імперії (60-90-ті рр. XVIII ст.). Ліквідація Запорозької Січі та її наслідки для України. Скасування гетьманства. Сильні і слабкі сторони державного механізму Гетьманщини. Знищення залишків національної державності на Лівобережній Україні. Друга Малоросійська Колегія та наслідки її діяльності для України. протести проти ліквідації автономії. Складання передумов розгортання процесу національного Відродження в Україні.

Розділ IV. Історія України у завершальний період Нового часу (кінець XVIII – XIX ст.).

Історія України першої половини XIX ст. Загальна характеристика періоду.

Соціально-політичні зрушення в Україні першої половини XIX ст. Зрушення економічного розвитку: в аграрному секторі економіки; розвитку промисловості і торгівлі, шляхи сполучення і транспорт, проблеми формування внутрішнього ринку, економічне

освоєння Південної України. Роль Одеського порту в економічному розвитку українських земель, зростання кризових явищ в аграрному секторі та промисловості України.

Криза феодально-кріпосницької системи та зростання соціального напруження в українських землях. Вітчизняна війна 1812 р. і Україна: посилення впливу інтелектуальних течій з Заходу, соціальні заворушення на Наддніпрянщині та селянські бунти в Західній Україні першої чверті XIX ст. Російські та польські революційні рухи та їхній вплив на Україну (повстання декабристів 1825-1826 рр.) та польське повстання 1830-1831 рр.). Співвідношення реформ та репресій щодо України в Австрійській та Російській імперіях (кінець XVIII - перша половина XIX ст.).

Суспільно-політичний розвиток в українських землях в складі Російської імперії: початок відродження українського самоідентитету: вплив «внутрішніх» та «зовнішніх» чинників: традиції українського автономізму в умовах державного панування двох імперій; вплив нових політичних течій Заходу на українську самосвідомість. Заснування Харківського університету: початок активної роботи української інтелігенції в новій фазі суспільного розвитку. Романтизм – вислів ідей народності: перші збірки народної творчості; розвиток жанрів української літератури. Перші узагальнюючі праці з історії України.

Нова хвиля українського національного відродження у 30-50-ті рр. XIX ст.: Київський університет – формування нового центру українського руху. М.Костомаров, П.Куліш, Т.Шевченко. Кирило-Мефодіївське братство: перша спроба обґрунтування української національної ідеї. М.І.Костомаров – перший дослідник історії Кирило-Мефодіївського братства. Теоретичні витоки і засади організації. Склад організації та ідеологія (проблема радикальної течії). Програма організації (проблема авторства). Практична діяльність і історичне значення.

Революційні події в Європі в 1848-49 рр. і Наддніпрянська Україна.

Розбудова національної свідомості в західноукраїнських землях: заходи представників інтелігенції щодо початкової освіти українського населення. «Руська трійця». М.Шашкевич, Я.Головацький, І.Вагилевич – нова генерація будителів національної самосвідомості. Україна в європейській демократичній революції 1848 року. Формування ідеології українського національного руху в Галичині.

Культура України першої половини XIX ст.: утиски української культури; наука і освіта в Україні; народна педагогіка; музична культура та театральне мистецтво; архітектура і скульптура; образотворче мистецтво; народне мистецтво, святкова обрядовість; культура і мова – прояви національного характеру.

Проблеми українського національного руху 60-90-х років XIX ст. в історіографії. Національне питання українців у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Оцінка істориками «хлопоманів». Народовці та москвофіли в оцінці українських, польських та російських дослідників. Погляди на «українофільство» (М.Драгоманова, М.Грушевського, Д.Донцова, В.Мороза). Історіографія громадівського руху. Суперечливі погляди на роль М.Драгоманова та І.Франка в українському національному русі. Оцінка національної ідеї у програмних положеннях українських партій і організацій наприкінці XIX ст.

Участь українців в польському визвольному русі. Українці в лавах загальноросійського народництва. Участь українців в «Південноросійському Союзі робітників» та поява марксистських гуртків в Україні.

Соціально-економічні зміни на українських землях на початку XX ст. Еволюція культурно-освітнього руху в політичній боротьбі. Створення РУП та інших політичних партій.

Україна в роки революції 1905-1907 рр. Створення українських громад в I та II Державних Думах Росії. Активізація політичної боротьби, створення нових політичних партій. Діяльність «Просвіт» та інших культурно-освітніх організацій за українські школи та університети. Поразка революції, наступ реакції. Створення та діяльність ТУП. Нові

переслідування української мови та українських діячів напередодні світової війни. Зростання кооперативного руху.

Розділ V. Історія України у новітній час.

Україна в роки Першої світової війни. Ставлення українського громадянства до війни по обидва боки кордону. Боротьба за власну державність. Українські січові стрільці.

Революція 1917 року і початок державного відродження України. Лютнева демократична революція і розвиток національно-визвольного руху. Створення Центральної Ради в Києві. Діяльність основних політичних сил в Україні навесні 1917 року. Перший Всеукраїнський Національний конгрес.

Стосунки Центральної Ради і Тимчасового уряду Росії. Становище в армії і на Чорноморському флоті. Українські військові з'їзди. Проголошення автономії України і створення Генерального Секретаріату Центральної Ради. Універсали Центральної Ради як історичний документ. Проголошення Української Народної Республіки. Війна Радянської Росії проти УНР. Створення радянського уряду у Харкові: причини і наслідки.

Проголошення самостійності УНР. Зовнішньополітична діяльність Центральної Ради. Мирні переговори та договір у Брест-Литовську. Законотворча діяльність Центральної Ради. Ухвалення Конституції Української Народної Республіки. М.Грушевський – політичний лідер українського національно-демократичного руху. Причини падіння Центральної Ради. Її історичне місце.

Гетьманський державний переворот і проголошення Української держави. Законодавчі документи гетьмана П.Скоропадського. Розгортання антигетьманського руху в Україні. Діяльність Українського Національного Союзу. Утворення КП(б)У. Внутрішня і зовнішня політика гетьманського уряду. Досягнення в галузі освіти та культури. Політика австро-німецьких військових властей на Україні. Антигетьманське повстання і прихід до влади Директорії УНР.

Внутрішня і зовнішня політика Директорії УНР. Нова військова агресія Радянської Росії проти України. Білогвардійський наступ на Україну. Селянський повстанський рух. Становище в Західній Україні. Утворення ЗУНР та боротьба проти польської військової агресії. Злука УНР і ЗУНР. Українська проблема на Паризькій мирній конференції.

Поразка національно-визвольних змагань та її причини. Перемога більшовиків та встановлення радянської влади в Україні.

Радянська Україна у 20-ті роки. Військово-політичні передумови зміцнення радянської влади в Україні. Політика «воєнного комунізму» та її крах. Антибільшовицькі повстання в Україні. Ризький мирний договір та його наслідки для України. Перехід до «нової економічної політики».

Національна політика більшовиків в Україні. Утворення СРСР. Позиція українських комуністів у національному питанні. Мета, характер і наслідки українізації. Боротьба з «націонал-ухильництвом». Розвиток української культури у 20-ті роки. Ліквідація неписьменності. Розвиток науки та освіти. Українська література і мистецтво. Становище релігії та церкви. Суперечливий характер духовного життя в 20-ті роки.

Запровадження політики індустріалізації та джерела її фінансування. Прийняття першого п'ятирічного плану та державно-партійні методи його реалізації. План кооперування селянства та невдалі спроби його втілення. Хлібозаготівельна криза 1928 року. Початок формування тоталітарної системи та її специфічні риси в УРСР. УРСР в 30-ті роки. Проведення насильницької колективізації сільського господарства. Голод 1932-1933 років, його політичні, соціально-економічні та демографічні наслідки.

Початок масового політичного терору. Ідеологічні підвалини суспільно-політичного життя. Успіхи та невдачі індустріалізації в 30-ті роки.

Наступ на українську культуру. Процес Спілки Визволення України. Розгром ВУАН. Ліквідація наукової школи М.С.Грушевського. Кінець українізації. Репресії проти українських письменників. Антиукраїнська політика в галузі мистецтва. Завершення формування тоталітарної системи.

УРСР в руслі зовнішньої політики СРСР.

Західноукраїнські землі в міжвоєнний період. Польська політика щодо Західної України. Суспільно-політичне життя українців у Польщі. Становище в галузі освіти та культури. Діяльність Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО). Участь українців у парламентських виборах у Польщі.

Створення ОУН і розгортання національно-визвольної боротьби. Політика «паціфікації». Політичні процеси проти діячів ОУН.

Політика румунської влади в українській Бессарабії та Буковині. Діяльність Української Національної партії (УНП). Культурна та громадська діяльність молодіжних товариств. Політичні та судові переслідування українських діячів Буковини.

Становище закарпатських українців у складі Чехословаччини. Мюнхенський договір і створення Карпато-Руської держави. Боротьба між народовецьким і русофільським таборами.

Українське питання в політиці великих держав напередодні Другої світової війни.

Українські етнолінгвістичні землі у складі Румунії та Чехо-Словаччини. Політичні умови створення Української держави в Закарпатті. Карпатська Україна: політична боротьба за існування, загибель, історичне значення. Українське питання у політиці великих держав у переддень II світової війни: пакт Рібентропа-Молотова. Початок II світової війни і приєднання західноукраїнських земель до складу СРСР. Включення Північної Буковини та Південної Бессарабії до складу Української РСР. «Радянізація» західноукраїнських земель та опір місцевого населення тоталітарному режимові. Ставлення правлячих кіл Німеччини та Радянського Союзу до українського «питання» напередодні радянсько-німецької війни. Напад фашистської Німеччини на Радянський Союз і початок Великої Вітчизняної війни радянського народу проти агресора. Поразки Червоної Армії перших місяців війни та їх причини. Спроби відновлення Української державності (30.06.1941 р.) та ставлення німецького керівництва до цього. ОУН та її політика щодо німецької окупації українських земель. Окупаційний режим на території України. Окупаційні зони (Трансністрія: специфіка). Геноцид населення України в роки окупації: 1941-1944. Соціально-економічна політика окупаційної влади щодо населення України в роки війни (на прикладах Трансністрії). Рух Опору українського народу проти фашистських загарбників: радянські партизани і підпільники; УПА та її діяльність. Вигнання фашистських загарбників з території України і відновлення Радянської влади (новий фронт УПА). Національно-визвольний рух в Західній Україні. Соціально-демографічні та політичні наслідки другої світової війни для України. «Зміни» у політиці щодо прав Радянської України у складі СРСР. Внесок українського народу у велику перемогу над фашизмом.

Україна у повоєнний період (1945-1955 рр.). Наслідки Великої Вітчизняної війни для України. М.Коваль, В.Косик. Місце України в міжнародній політиці. (Г.М.Цветков та А. Камінський про міжнародні відносини та місце в них України). Прояви тоталітаризму. Репресії 40-50-х років. Л.Каганович на Україні. Нова хвиля боротьби з «націоналізмом». Постанови 1946-1951 рр. з питань розвитку української літератури, мистецтва, історичної науки. Відбудова народного господарства. Соціальна політика. Причини і наслідки голоду 1946-1947 рр. Становище в західноукраїнських землях. ОУН-УПА. (Т.Гунчак). Репресії в західних областях. Завершення формування сучасної території України.

Суспільно-політичні та соціально-економічні процеси на Україні у другій половині 50-60-х років. Певна лібералізація радянського суспільства. Непослідовність у здійсненні політичних реформ. Боротьба демократичної та консервативної тенденцій в суспільних відносинах. Курс на «розгорнуте будівництво комунізму». Зародження дисидентського руху. Шістдесятництво. Економічні реформи 60-х рр.: собливість та наслідки.

Україна в 70-х – перша половина 80-х років. Економічний розвиток. Заходи по інтенсифікації виробництва: плани та їх реалізація. Командно-адміністративна система. Посилення диктату центру. Розвиток негативних процесів у народному господарстві та

соціальної сфері. Демографічні процеси. Проблеми національного розвитку. Конституція УРСР (1978р.). Концепція «розвинутого соціалізму» та «злиття націй». Діяльність П.Шелеста і В.Щербицького. Політичні репресії. Політика русифікації. Розвиток дисидентського та правозахисного руху. УРСР в системі зовнішньополітичних відносин.

Україна на шляху до незалежності (1985-1991 рр.). Необхідність докорінних змін у житті країни. Проголошення курсу перебудови: плани та реальність. Особливості перебудовчих процесів на Україні. Зміни в суспільно-політичному житті республіки. Демократизація суспільства. Вибори до Рад на новій основі. Діяльність Верховної Ради УРСР. Нові політичні лідери. Створення народного руху України та нових політичних партій. Молодіжний рух. Проголошення Декларації про державний суверенітет України (16 липня 1990 р.) та її значення. Утворення Кримської автономної республіки. Заходи по утвердженню суверенітету. Становище в економічній сфері та аграрному секторі. Чорнобильська катастрофа та її наслідки для України.

Україна в умовах державної незалежності. Поглиблення політичної та економічної кризи. Новоогарьовський процес і позиція України. Спроба державного перевороту 19-21 серпня 1991 р. та її наслідки. Реакція в Україні. Проголошення Акту про державну незалежність України. Референдум 1 грудня 1991 року та вибори Президента України. Розпад СРСР. Утворення Співдружності Незалежних Держав. Україна в СНД. Розбудова державної незалежності. Основні проблеми розвитку. Нова державна символіка. Прийняття Конституції України (28 червня 1996 р.). Розвиток культури. Незалежна Україна в міжнародних стосунках. Основні напрями міжнародного співробітництва. Україна на рубежі ХХІ століття. Кампанія 2004 р. по виборах Президента України. Обрання Президентом В. Ющенка, його соціально-економічна та політична платформа, кроки по її реалізації. Вибори до Верховної ради України в березні 2006 р. та їх результати. Політичне життя в Україні періоду президентства В. Ющенка.

Президентські вибори 2010 р. Прихід до влади В. Януковича. Декларації політичних та соціально-економічних реформ та історична реальність. Парламентські вибори 2012 р., їх результати та наслідки. Погіршення соціально-економічної ситуації та загострення політичної боротьби наприкінці 2013 – на початку 2014 року: причини та наслідки. Непослідовність та прорахунки зовнішньополітичного курсу України.

«Революція гідності»: рушійні сили та основні етапи. Дострокові президентські вибори (травень 2014 р.). Програма діяльності П. Порошенка.

Загострення соціально-політичної ситуації на Півдні та Сході України. Збройні конфлікти на Донбасі. Окупація Автономної республіки Крим Російською Федерацією. Дострокові парламентські вибори (жовтень 2014 р.) та їх результати. Необхідність розробки та прийняття нової редакції Конституції. Вибори в органи місцевого самоврядування (жовтень-листопад 2015 року).

Концепція зовнішньої політики України. Визнання України зарубіжними державами, встановлення дипломатичних відносин, входження у світове співтовариство. Набуття Україною без'ядерного статусу. Україна у складі Співдружності незалежних держав. Зовнішньополітичні акції України. Участь України у міжнародних організаціях.

Частина II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Розділ I. Виникнення людини (антропогенез)

Загальні питання антропосоціогенезу. Походження людини – антропогенез. Критерії людини. Місце людини в зоологічній систематиці та антропологічна ланка людини. Рушійні сили процесу антропогенезу. Ранні етапи антропогенезу. Найдавніші витоки людини. Австралопітеки – безпосередні попередники людей. Час та місце олюднення. Габіліси. Олдувайська археологічна культура. Найдавніші люди. Фізичний тип архантропа. Фізичний тип палеоантропа. Роль неандертальців у формуванні людини сучасного фізичного типу.

Час і місце формування неоантропа. Завершення процесу антропогенезу. та виникнення людини сучасного типу. Фізичний тип неоантропів. Поширення первісної ойкумени та заселення людиною Америки та Австралії. Расогенез. Фізичний тип представників монголоїдної, європеїдної, екваторіальної рас.

Розділ II. Виникнення людського суспільства. Основні форми соціальної організації в первісності

Хронологія та періодизація історії первісного суспільства. Спеціальні періодизації історії первісного суспільства Історична періодизація історії первісного суспільства. Методи датування.

Виникнення людського суспільства – соціогенез. Праобщина. Роль колективного полювання у виникненні праобщини. Виникнення мислення та мови. Витоки ідеологічних уявлень. Проблема неандертальських поховань. Витоки образотворчого мистецтва. Становлення колективізму. Статеві відносини в праобщині.

Виникнення первісної общини. Становлення екзогамії та роду. Співвідношення понять "рід" та "община". Рід як перша форма соціальної організації людства. Господарствота матеріальна культура раньопервісної общини. Криза мисливсько-збиральницького господарства.

Загальна характеристика пізньопервісної общини.

Еволюція соціально-економічних відносин в первісній общині. Шлюб та сім'я. Потестарна організація влади та управління. Мононорми.

Подальший розвиток потестарної організації. Подальший розвиток виробництва та обміну, виникнення приватної власності, соціального і майнового розшарування, класоутворення. Зародження та ранні форми експлуатації. Передумови становлення держави і права – політогенез. Механізми та шляхи становлення держави: військовий, аристократичний, плутократичний.

Загальна характеристика форм соціальної організації на основних етапах первісної історії: праобщина (первісне людське стадо, епоха становлення первісного суспільства, етап антропосоціогенезу); первісна община (родовий лад, епоха розквіту первісного суспільства), яка поділяється на раньопервісну та пізньопервісну общину; сусідсько-територіальна або первісна сусідська, або протоселянська община (епоха розкладу первісного суспільства, епоха політогенезу, епоха класоутворення).

Розділ III. Історія Стародавнього Сходу

Поява перших землеробських культур на Близькому Сході. Єгипет в давнину. Формування єгипетської цивілізації. Єгипет у добу Раннього та Стародавнього Царств. Єгипет у добу Середнього Царства. Єгипет у добу „світової Єгипетської держави”. Пізнє Царство. Месопотамія у IV-II тис. до н.е. Шумер та Аккад. Старовавілонське царство. Месопотамія в I тис. до н.е. Ассирійська та Нововавілонська держави. Хеттське царство. Східне Середземномор'я в I тис. до н.е. Іран у давнину. Мідія, держава Ахеменідів. Стародавня Індія. Вступ до індології. Індська цивілізація. Ведійський період історії Стародавньої Індії. Буддійський період і "класична епоха" історії Індії. Формування давньокитайської цивілізації. Стародавній Китай XVIII-III ст. до н.е.: правління династій Шан та Чжоу. Період Воюючих царств. Імперії Цін і Хань. Занепад ханської імперії у III ст. н.е. Китайська філософія

Розділ IV. Історія Стародавньої Греції

Історія Греції у III-II тис. до н.е. Греція XI-IX ст. до н.е. Архаїчна Греція VIII-VI ст. до н. е. Афіни і Спарта як типи полісів. Греко-перські війни. Економіка та соціальна структура Греції у V-IV ст. до н.е. Афінська демократія. Пелопоннеська війна (431- 404 рр. до н.е.) Греція у першій половині IV ст. до н.е. Піднесення Македонії і встановлення македонської гегемонії у Греції. Давньогрецька культура VIII - IV ст до н.е. Завоювання Олександра Македонського та утворення та розпад його держави. Елліністичні держави. Елліністична культура.

Розділ V. Історія Стародавнього Риму

Значення римської історії у всесвітньо-історичному процесі. Населення Італії. Етруски та проблеми вивчення їх історії та культури. Заснування міста Риму та найдавніша доба історії Італії (VIII-VI ст. до н.е.). Державний лад ранньої римської республіки.

Завоювання Римом Італії. Перетворення Римської республіки у середземноморську державу. Криза республіканського устрою у Римі. Загострення соціальних протиріч (кін. II ст. до н.е. - сер. I ст. н.е.). Падіння республіканського ладу. Принципат Октавіана Августа. Імператорська влада та римське суспільство у I - II ст. н.е. Криза римського рабовласницького суспільства та держави у III ст. н.е. Пізня Римська імперія (Домінат). Розпад Римської імперії на Західну та Східну (Візантію).

Розділ VI. Історія Середніх віків

Падіння Римської імперії. Утворення варварських королівств. Розвиток феодалних відносин у Франкській державі у V-IX ст. Візантійське суспільство та держава в IV-XI ст. Англосаксонська Англія IV-XI ст. Країни Піренейського півострова в IV-X ст. Початок Реконквісти. Виникнення німецької феодалної держави. Католицька церква та її організація за доби раннього середньовіччя. Політична карта Європи в IX-XI ст. Виникнення та піднесення середньовічних міст. Рух хрестоносців.

Франція в XI-XV ст. Англія в XI-XV ст. Германія в XII-XV ст. Італія в XI-XV ст. Країни Піренейського півострову в XI-XV ст. Північна Європа в XI-XV ст. Візантія в XII-XV ст. Християнство, церква та єретичні рухи XII-XV ст. Середньовічна культура V-XV ст. Початок Відродження та гуманізм в Італії XIV-XV ст. Основні тенденції історичного розвитку Західної Європи у XVI – першій половині XVII ст. Особливості аграрного розвитку, еволюція форм феодалної ренти. Мануфактура та її форми. Великі географічні відкриття та їх вплив на історичний розвиток країн Західної Європи. Політичні форми організації суспільства. Абсолютна монархія та її характерні риси. Ренесансний гуманізм на початку XVI ст. Реформація як конфесіональне та соціально-політичне явище. Німеччина у XVI ст. Соціально-політичне становище. Католицька церква у Німеччині та причини складання опозиції католицизму. Гуманістичний рух у Німеччині та його специфічні риси. Початок Реформації у Німеччині. Вчення Мартіна Лютера та його соціальний зміст. Селянська війна 1524–1525 рр. Культурний розвиток Німеччини у XVI – на початку XVII ст.

Англія у XVI ст. Особливості соціально-економічного розвитку Тюдорівської Англії. Початок «аграрного перевороту». Розвиток промисловості. Зміни у соціальній структурі. Особливості англійського абсолютизму. Основні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики Тюдорів. Королівська Реформація в Англії. Католицька реакція за Марії Тюдор. Розквіт англійського абсолютизму за Єлизавети Тюдор. Суперництво з Іспанією. Розгром «Непереможної Армади». Культура Англії XVI – першій половині XVII ст.

Франція у XVI – першій половині XVII ст. Особливості соціально-економічного становища. Зміни у соціальному становищі шляхти. «Шляхта шпаги» та «люди мантиї». Ранній французький абсолютизм. Активна зовнішня політика. Виникнення Галіканської церкви. Початок реформаційного руху у Франції. Жан Кальвін та його реформаційне вчення. Релігійні війни у Франції другої половини XVI ст. Нантський едикт. Генріх IV Бурбон, його внутрішня та зовнішня політика. Зміцнення абсолютизму при Ришельє. Участь у Тридцятирічній війні. Формування національної культури у XVI – першій половині XVII ст.

Іспанія у XVI - першій половині XVII ст. Іспанія в системі імперії Карла V Габсбурга. Соціально-економічне становище Іспанії, вплив на нього колоніальних загарбань. «Революція цін». Особливості іспанського абсолютизму. Внутрішня та зовнішня політика Філіпа II. Діяльність інквізиції: релігійні та політичні переслідування.

Війни з повсталими Нідерландами. Занепад Іспанії у першій половині XVII ст. Відділення Португалії. Культура Іспанії у XVI – першій половині XVII ст.

Нідерланди у XVI – першій половині XVII ст. Боротьба за незалежність. Республіка З'єднаних провінцій. Нідерланди у складі держави Габсбургів. Розвиток капіталістичних відносин. Посилення феодално-католицького тиску при Філіпі II. Іконоборчий рух. Партизанський народний рух. Політика принца Оранського та дворянської еміграції. Режим герцога Альби. Повстання 1572 р. “Гентське заспокоєння”. Арраська та Утрехтська унії. Створення незалежної республіки у Північних провінціях. Південні Нідерланди та Республіка З'єднаних провінцій у першій половині XVII ст. Культура Нідерландів. Формування голландської національної культури.

Розділ VII. Нова історія Західної Європи та Північної Америки

Передумови, причини та характер англійської революції середини XVII ст. Протекторат Олівера Кромвеля. Реставрація Стюартів у 1660 р.: внутрішня та зовнішня політика. «Славетна революція» 1688 р. і встановлення в Англії конституційної монархії. Прихід до влади ГанOVERської династії. Георг I та формування кабінету міністрів сучасного зразку. Георгіанська епоха в історії Англії (1714-1820) Парламентська проблема: «Гнилі містечка». Промисловий переворот XVIII ст.: перехід від мануфактур до фабрик Аграрна політика та соціальні зміни в англійському суспільстві. Розвиток науки та техніки.

Франція у другій половині XVII — XVIII ст. Криза французького абсолютизму Франція за часів правління Людовіка XIV (1643–1715 рр.) Внутрішня та зовнішня політика. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Франції в XVIII ст. Зародження капіталістичного способу виробництва в надрах феодалізму. Основні стани французького суспільства. Назрівання кризи французького абсолютизму. Зовнішня політика французького абсолютизму за часів правління королів Людовіка XV та Людовіка XVI. Поразка Франції в Семилітній війні. Французьке просвітництво.

Європейські країни після Тридцятилітньої війни (1618–1648 рр.). Дипломатія другої половини XVII ст. Війна європейської коаліції проти Османської імперії (1683–1699 рр.) Карловацький мир. Північна війна (1700–1721 рр.). Війна за іспанську спадщину (1701–1714 рр.). Війна за австрійську спадщину (1740–1748 рр.). Семилітня війна (1756–1763 рр.). Російсько-турецькі війни XVIII ст. та їх наслідки. Поділи Польщі.

Економічний, соціальний та політичний розвиток англійських колоній в Північній Америці XVII – XVIII ст.ст. Передумови, причини та характер війни за незалежність у Північній Америці. Початок воєнних дій. Проголошення незалежності англійських колоній. Бойові дії в 1776–1783 роках. Утворення США. Позиція Європейських країн до англо-американської війни. Повстання Д. Шейса (1786–1787 рр.). Прийняття конституції 1787 р.

Передумови та причини Великої Французької революції. Хронологія Французької революції. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. Конституція 1791 р. Повстання 10 серпня 1792 р. Встановлення Якобінської диктатури: внутрішня та зовнішня політик. Термідоріанський переворот 27 липня 1794 р. Політика Термідоріанського Конвенту. Внутрішня та зовнішня політика Директорії (1795–1799 рр.). Переворот 18 брюмера (9 листопада 1799 р.) та прихід до влади Наполеона Бонапарта. Проголошення Французької імперії. Європейські війни 1804–1812 років. Франко-російська війна 1812 р. та крах Наполеонівської імперії. “Сто днів” правління Наполеона. Віденський конгрес та нова система договорів. Наслідки та історичне значення Великої Французької революції.

Англія в 1815–1870 рр. Соціально-економічний розвиток Англії в першій половині XIX ст. Парламентська реформа 1832 р. Чартистський рух. Економічне піднесення Англії в 50–60-х рр. XIX ст. Англійський робітничий рух в 50–60-х роках XIX ст. Реформи У.Гладстона та Б. Дізраелі. Зовнішня політика Англії в 1815–1870 рр.

Франція в 1815–1870 рр. Реставрація Бурбонів та її наслідки. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток Франції в першій половині XIX ст.

Зовнішня політика Франції в першій половині XIX ст. Особливості промислового перевороту. Липнева революція 1830 р. у Франції та її наслідки. Причини та початок революції у Франції 1848–1849 рр. Повалення монархії Луї-Філіппа та проголошення Другої республіки. Діяльність Тимчасового уряду. Червневне повстання 1848 р. Конституція 1848 р. І вибори президента республіки. Франція в період Другої імперії (1852–1870 рр.). Внутрішня та зовнішня політика Наполеона III.

Німеччина в 1815–1870 рр. Політичне становище німецьких держав після наполеонівських війн. Утворення Німецького союзу. Розвиток капіталізму в Німеччині в першій половині XIX ст. Ідея об'єднання Німеччини. Революційні події 1848–1849 років у Німеччині. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Німецьких держав у 50–60-х роках XIX ст. Політика Бісмарка щодо об'єднання Німеччини. Створення Північно-німецького союзу. Франко-німецька війна й утворення Німецької імперії.

Італія в 1815–1870 рр. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Італійських держав у 1815–1870 рр. Передумови та причини італійської революції (1848–1849 рр.). Початок та хід революції в Італії. Повстання у Венеції та Мілані. Війна з Австрією. Проголошення Римської республіки. Причини поразки революції в Італії. Австро-італо-французька війна 1859 р. Похід “Тисячі” Д. Гарібальді та створення Італійського королівства. Роль П'ємонту в об'єднанні Італії. Приєднання Венеціанської області та Риму і завершення об'єднання Італії.

Австрійська імперія в 1815–1870 рр. Утворення Австро-Угорщини Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Австрійської імперії у першій половині XIX ст. Національна політика Габсбургів. Причини революції 1848–1849 рр. в Австрійській імперії. Розгортання революційних подій у Відні та проголошення конституційної монархії. Революційні події в Угорщині, Чехії та в інших частинах Австрійської імперії. Проголошення незалежності Угорщини. Причини поразки революції в Австрійській імперії. Австрійська імперія в 50–60-х роках XIX ст. Утворення Австро-Угорщини.

США в першій половині XIX ст. Громадянська війна в США (1861–1865 рр.) Особливості соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку США у першій половині XIX ст. Становлення двопартійної системи. Зовнішня політика американського уряду в першій половині XIX ст. Доктрина Монро. Проблема рабства в американському суспільстві. Розгортання аболіціоністського руху в першій половині та середині XIX ст. Перемога А. Лінкольна на президентських виборах 1860 р. та розкол країни. Проголошення Конфедеративних Штатів Америки та початок громадянської війни. Бойові дії в 1861–1862 рр. Революційний етап громадянської війни в США. Поразка Конфедерації. Історичне значення та наслідки громадянської війни в США. Реконструкція Півдня. Англія в 1870–1914 рр. Соціально-економічний розвиток Великобританії в 1870–1914 рр. Суспільно-політичний устрій. Діяльність Л. Солсбері, Дж. Чемберлена та Д. Лорд-Джорджа. Робітниче законодавство. Колоніальна політика Великобританії. Англо-бурська війна. Ірландське питання.

Німецька імперія в 1871–1914 рр. Соціально-економічний розвиток Німеччини наприкінці XIX на початку XX ст. Державний і політичний устрій Німеччини. Канцлерство Бісмарка. Боротьба з внутрішньою опозицією. Політика “культуркампа”. Боротьба проти соціалістів. Робітниче законодавство. Утворення Троїстого Союзу. Колоніальна політика Німецької імперії на рубежі XIX — XX ст. Політична ситуація в Німеччині на початку XX ст. Підготовка Першої світової війни.

Франція в 1870–1914 рр. Франко-німецька війна (1870–1871 рр.) та її наслідки для Франції. Паризька Комуна. Суспільно-політичний устрій Третьої республіки. Особливості політичної боротьби між республіканцями та монархістами. Політичні кризи останньої чверті XIX ст. Соціально-економічний розвиток Франції в останній чверті XIX — на початку XX ст. Правління радикалів на початку XX ст. Зовнішня політика Франції наприкінці XIX — на початку XX ст. Франко-російські та франко-англійські договори. Австро-Угорщина в 1870–1914 рр. Державно-політичний устрій Австро-Угорщини в

умовах існування дуалістичної монархії. Соціально-економічний розвиток країни на рубежі XIX — XX ст. Проблема національних меншин в Австро-Угорській імперії. Національно-визвольні рухи. Основні напрями зовнішньої політики Австро-Угорського уряду.

США в 1877–1914 рр. Соціально-економічний розвиток США наприкінці XIX — на початку XX ст. Особливості суспільно-політичного устрою США в умовах функціонування двопартійної системи. Діяльність президентів Т. Рузвельта та В. Вільсона. Зовнішня політика США наприкінці XIX — на початку XX ст. Американсько-іспанська війна 1898 р. та її наслідки.

Причини, характер та учасники Першої світової війни. Стратегічні плани сторін напередодні Першої світової війни. Початок війни. Бойові дії у 1914–1916 рр. Вступ Туреччини, Італії, Болгарії, Румунії в Першу світову війну. Воєнні дії у 1917–1918 рр. Вступ США у війну. Брестський мирний договір, його вплив на перебіг подій у Першій світовій війні. Поразка Німеччини та її союзників. Наслідки Першої світової війни.

Розділ VIII. Країни Європи та Північної Америки в новітній час

Великобританія в 1918–1939 рр. Наслідки Першої світової війни для Великобританії. Економічне та політичне становище країни після Першої світової війни. Внутрішня та зовнішня політика уряду Ллойд Джорджа. Великобританія в період стабілізації (1923–1929 рр.). Робітничі страйки. Світова економічна криза 1929–1933 рр. та її наслідки для Великобританії. Політика другого лейбористського уряду Макдональда. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Великобританії в 1934–1939 рр. Зовнішня політика Великобританії напередодні війни.

Франція в 1918–1939 рр. Наслідки Першої світової війни для Франції. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Франції на початку 20-х років XX ст. Соціальний рух у перші повоєнні роки. Стан французької економіки в період стабілізації (20-ті роки XX ст.). Зовнішня політика французького уряду в 20-х роках XX ст. Соціально-економічне та суспільно-політичне становище Франції в роки світової економічної кризи (1929–1933 рр.). Франція в 30-х роках XX ст. Внутрішня та зовнішня політика.

Німеччина в 1918–1939 рр. Економічне та політичне становище Німецької імперії наприкінці Першої світової війни. Листопадова революція 1918 р. та її наслідки. Версальський мир. Прийняття Веймарської конституції 1919 р. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток Німеччини на початку XX ст. Поява нацизму в Німеччині. Економіка Німеччини в роки стабілізації (1923–1929 рр.). Суспільно-політичний розвиток Німеччини в 20-х роках XX ст. Світова економічна криза (1929–1933 рр.) та її вплив на Німеччину. Прихід до влади нацистів. Внутрішня та зовнішня політика гітлерівської Німеччини в 1933–1939 рр.

Італія в 1918–1939 рр. Наслідки Першої світової війни для Італії. Прихід до влади фашистів та становлення фашистської диктатури. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Італії в 20-х роках XX ст. Лютеранські угоди. Світова економічна криза (1929–1933 рр.) та її наслідки для Італії. Соціально-економічний розвиток Італії в 1933–1939 рр. Зовнішня політика італійського фашизму. Іспанія в 1918–1939 рр. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Іспанії в 1918–1923 рр. Диктатура Примо де Рівери (1923–1930 рр.). Початок демократичної революції (1931–1939 рр.). Проголошення республіки. Прихід до влади Народного фронту в 1936 р. Заколот генерала Ф. Франко та початок громадянської війни. Позиції великих європейських держав щодо громадянської війни в Іспанії. Соціально-економічна політика республіканців у 1936–1939 рр. Воєнні дії 1937–1939 рр. Поразка республіканців. Наслідки громадянської війни.

США в 1918–1939 рр. Підсумки Першої світової війни для США. Повоєнне становище. Економічна криза початку 20-х років. Соціально-економічний і суспільно-економічний розвиток США в 20-х роках XX ст. Зовнішня політика американського

уряду. Світова економічна криза (1929–1933 рр.) та її наслідки для США. Антикризіві заходи адміністрації Гувера. Президентські вибори 1932 р. та прихід до влади Ф. Рузвельта. “Новий курс” Ф. Рузвельта. Зовнішня політика США в 30-х роках ХХ ст.

Передумови, причини, характер, періодизація Другої світової війни. Хронологія Другої світової війни та характеристика її основних етапів. Капітуляція Німеччини та Японії. Потсдамська та Ялтинська конференція: умови післявоєнної перебудови світу. Нюрнберзький та Токійський процеси. Сан-Франциська конференція та утворення ООН.

Початок “холодної війни”. Міжнародні відносини в 1945–1991 рр. Становлення двох курсів у міжнародній політиці після Другої світової війни. Створення та діяльність ООН у перші повоєнні роки. Післявоєнне мирне врегулювання в Європі. Мирні договори 1947 р. Початок “холодної війни” та посилення протистояння між двома наддержавами. Доктрина Трумена та “план Маршалла”. Створення НАТО, ЄЕС, Організації Варшавського договору (ОВД), Ради економічної взаємодопомоги (РЕВ). Югославсько-радянський конфлікт 1948–1953 рр., його вплив на міжнародні відносини. Корейська війна (1950–1953 рр.). Міжнародні відносини у другій половині 1950-х – першій половині 1970-х років. Берлінська криза 1958–1963 рр. Карибська криза. В’єтнамська війна (1965–1973 рр.). Арабо-ізраїльські війни в контексті радянсько-американського протистояння. Міжнародна розрядка в першій половині 1970-х років та її значення для формування міжнародних відносин. Поворот від розрядки до нового витка напружень в радянсько-американських відносинах другої половини 1970-х – першої половини 1980-х років. Горбачовська перебудова та її вплив на розвиток радянсько-американських відносин. Агресія Іраку проти Кувейту. Операція «Буря в пустелі».

Наслідки Другої світової війни для Англії. Внутрішня та зовнішня політика лейбористів у другій половині 1940-х — на початку 1950-х років. Повернення до влади консерваторів. Особливості політичної діяльності консервативних урядів у 1951–1964 рр. (У. Черчілля, А. Ідена, Г. Макміллана, А. Дугласа Х’юма). Внутрішня та зовнішня політика лейбористського уряду Г. Вільсона (1964–1970 рр.). Ольстерська проблема. Економічна та політична нестабільність Великобританії 70-х років. Внутрішня та зовнішня політика консервативних урядів М. Тетчер, Дж. Мейджора (1979–1997 рр.). Тетчеризм. Повернення лейбористів до влади. Великобританія на рубежі ХХ — ХХІ ст.

Соціально-економічний і суспільно-політичний устрій Французької республіки після Другої світової війни. Конституція 1946 р. та проголошення Четвертої республіки (1946–1958 рр.). Прихід до влади Ш. де Голля та проголошення П’ятої республіки. Внутрішня та зовнішня політика в період президентства де Голля. Травнево-червневі події 1968 р. та їхні наслідки. Франція в 70-х роках ХХ ст. Внутрішня та зовнішня політика Французької республіки в період президентства Ф. Міттерана (1981–1995 рр.). Прихід до влади Ж. Ширака. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Франції на рубежі ХХ–ХХІ ст.

Економічне та політичне становище Німеччини після поразки у Другій світовій війні. Формування партійно-політичної структури в Західній та Східній Німеччині. Розкол Німеччини, створення ФРН і НДР. Внутрішня та зовнішня політика уряду К. Аденауера (1949–1963 рр.). Становлення комуністичного режиму в Східній Німеччині. Повстання 17 червня 1953 р. та його наслідки. Побудова Берлінської стіни. Політичне та економічне життя НДР в 60–80-х роках. Наростання кризи тоталітаризму в Східній Німеччині. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток ФРН у 60–80-х роках. Зовнішня політика урядів ФРН. Об’єднання Німеччини. Соціально-економічне та суспільно-політичне становище Німеччини наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст.

Політичне та економічне становище Італії після Другої світової війни. Прийняття конституції 1948 р. Внутрішня та зовнішня політика наприкінці 40-х — на початку 50-х років. Аграрна реформа. Італійське економічне диво 50–60-х років та його соціальні наслідки. Соціально-економічне та суспільно-політичне становище Італії в 70–80-х роках. Партійно-політична криза в Італії першої половини 90-х та шляхи її подолання.

Особливості соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку Італії у 90-ті роки ХХ — на початку ХХІ ст. Зовнішня політика уряду Італії.

Соціально-економічне та суспільно-політичне становище США після Другої світової війни. Внутрішня і зовнішня політика Г. Трумена. Доктрина “звільнення від комунізму”. Маккартизм. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток США в 50–60-х роках ХХ ст. Внутрішня та зовнішня політика Дж. Кеннеді. Загострення соціально-політичних конфліктів у США в 60-х роках. Соціально-економічне та суспільно-політичне становище в США в 70-х роках ХХ ст. Перемога республіканців на виборах 1980 р. “Рейганоміка”. Активізація зовнішньої політики США в 80-х роках ХХ ст. Сполучені Штати Америки в період президентства Дж. Буша та Б. Клінтона. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток США на рубежі ХХ — ХХІ ст.

Країни Центральної та Південно-Східної Європи у другій половині ХХ — на початку ХХІ ст. Особливості становлення комуністичних режимів. Соціально-економічні перетворення в країнах Центральної та Південно-Східної Європи в повоєнний період та їх наслідки. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Польщі, Чехословаччини, Угорщини, Румунії, Болгарії в 50–80-х роках ХХ ст. Наростання кризових явищ командно-адміністративної системи. Особливості розвитку “самоврядного соціалізму” в Соціалістичній Федеративній республіці Югославія в 50–80-х роках ХХ ст. Наростання кризових явищ в суспільно-політичному та економічному житті Югославії. Суспільно-політичні кризи у країнах Центральної та Південно-Східної Європи в 50–80-х роках ХХ ст. Демократична революція 1989 р. в Румунії, падіння режиму Чаушеску. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини, Румунії, Болгарії, країн Балтії, Білорусі в 90-х роках ХХ — на початку ХХІ ст. Розпад Югославії. Особливості соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку нових держав колишньої Югославії.

Політичні та економічні зміни у міжнародних відносинах після розпаду Радянського Союзу. Міжетнічні війни першої половини 90-х років у Хорватії та Боснії, їх наслідки. Поглиблення інтеграційних процесів у Європі та світі на сучасному етапі розвитку людства. Проблеми розширення НАТО та ЄС на Схід. Країни СНД на рубежі ХХ–ХХІ ст. США та країни НАТО у міжнародних конфліктах — Югославія (1999 р.), Афганістан (2001 р.), Ірак (2003 р.). Проблема світового тероризму на рубежі ХХ–ХХІ ст. Роль ООН у вирішенні міжнародних конфліктів на сучасному етапі розвитку людства.

Розділ ІХ. Історія Азії та Африки в середні віки, новий та новітні часи.

Основи китайської конфуціанської імперії та причини падіння. Розквіт імперії при династії Тан (618 – 907 рр.). Соціально-політична структура Танської імперії. Селянська війна ІХ ст. та крах династії Тан. Культура Танської епохи. Об'єднання Китаю під владою династії Сун (960 – 1279 рр.). Китай під владою монгольської династії Юань (1271 – 1368 рр.). Антимонгольський рух та падіння монгольського ярма. Заснування Чжу Юаньчжаном нової китайської династії Мін (1368 – 1644 рр.). Політика Чжу Юаньчжана. Держава та суспільство в епоху Мін. Імператорська влада та опозиція. Мінський Китай та зовнішній світ. Народні повстання та війна (1628 – 1644 рр.). Падіння династії Мін.

Японія у III – XII ст. Початок розповсюдження в Японії буддизму та конфуціанства. Переворот Тайка (645 р.). Нарська монархія. Правління Фудзівара (784 – 1086 рр.). Зародження самурайського стану. Правління інсей. (1086 – 1156 рр.). військово-самурайської державності в Японії XII – XVII вв. Сьогунат Муроматі (1336 – 1507 рр.). та сьогунат Токугава (1603 – 1868 рр.) Корея в період середньовіччя. Корея в період династії Коре (920 – 1392 рр.). Корея під монгольським ярмом 1231 – 1356 рр.). Корея в період правління династії Лі (XVI – XVII ст.ст.). Визвольна війна корейського народу проти японських інтервентів (1592 – 1598 рр.)

Аравія на початку VII ст. Ранньофеодальні утворення у арабів. Взаємовідносини осілого та кочового населення. Мухамед (570-632 рр.). Виникнення ісламу. Ісламська картина світу. Іслам як спосіб життя: теократична ідея соціальної організації суспільства,

принципи соціальної актуалізації, ціннісні орієнтації. Об'єднання Аравії, утворення спільноарабської держави. Правління перших «праведних» халіфів – Абу Бекра, Омара, Османа, Алі (632-661 рр.). Розкол в ісламі та його наслідки: сунізм, шиїзм. Арабські завоювання в період правовірних халіфів. Халіфат Омейядів (661-750): Омейяди та сунізм, політичний устрій та система управління. Громадянські війни. Народні повстання. Халіфат Аббасидів (750-1258 рр.). Державний устрій Багдадського халіфату. Арабський Схід після розпаду Багдадського халіфату. Халіфат Фатимідів (909-1171 рр.), включення до його складу Сирії, Палестини, Західної Аравії. Ісмаїлізм.

Крах Сельджуцької держави та виникнення держави турок – османів. Від Бейліка Османа до Османської держави (XIV ст.). Турецькі завоювання XIV ст. Нашестя Тимура та його наслідки. Становлення Османської держави. Падіння Константинополя 1453 р. Утворення Османської імперії. Османська імперія як ісламський тип державності: принципи організації шаріатської влади. Османська імперія в XIV - XVII ст.

Політична історія Індії в VI – XII ст. Політична історія Делійського султанату (1206-1526 рр.). Внутрішня структура Делійського султанату. Держави південної Індії. Утворення могольської держави (1526 р.). Особливості індійського суспільства могольського періоду. Взаємодія ісламу та індуїзму. Гуру Навак (1469-1539 рр.) та сикхи. Імперія Великих Моголів в XVII ст.

Держави Західної Африки: передумови для виникнення державних утворень. Гана (VII – XI ст.). Держава Малі (XIII – XVI ст.). Царство Мосі та міста-держави Хауса (XIII – XV ст.). Бенін та народи Йоруба (XIII – XVI ст.). «Королівство» Конго (XIV – XVII ст.). Держави Східної Африки: Ефіопія: «реставрація» Соломонової династії. Зімбабве - держава Мвене Мутапа (XV ст.). Головні торговельні міста на узбережжі Східної Африки XII – XV ст. Початок європейської колоніальної експансії та народи Тропічної Африки. Наслідки трансатлантичної работоргівлі (XVI-XVIII ст.)

Європейці та африканські народи у XVI - середині XIX ст. Підсумки чотирьох сторіч работоргівлі. Захоплення європейців на узбережжі. Початок європейської колонізації Південної Африки: заснування Капської колонії. Бури: особливості ведення господарства, життєвий уклад, відносини з аборигенами. Наслідки окупації Капської колонії Англією. Характеристика політичного та соціально-економічного розвитку африканських етносів у XVI-XIX ст. Типи культурно-господарської діяльності народів Південної Африки: від господарства бечуана, що привласнювалось, до виробляючої землеробської громади південних банту. Завершення колоніального поділу Африки (остання третина XIX ст.). Захоплення Великобританії в Західній та Східній Африці, роль монопольних привілейованих компаній. Роль С. Родса у «будуванні імперії». Формування французької колоніальної імперії. Германські захоплення. Протиріччя держав під час поділу Африки. Берлінська конференція 1884-1885 рр. Та розмежування сфер впливу в Центральній Африці. Участь у захопленнях на африканському континенті Італії та Португалії. Початок економічного освоєння загарбаних територій. Становлення колоніальних режимів: варіанти.

Японія під владою Токугава (1603-1868 рр.) Початок кризи самурайського стану: причини, наслідки. Роль зовнішнього фактору: "відкриття" Японії та його наслідки. Громадянська війна. Реставрація Мейдзі. Внутрішні та зовнішні передумови перетворень. Реформи: адміністративна, станова, військова, аграрна (характеристика, оцінка). Особливості промислового розвитку Японії у 70-ті - 90-ті рр. XIX ст.

Розпад держави Великих Моголів (середина XVII - середина XVIII в.) Роль Ост-Індійських компаній у торгівлі із країнами Азії та створення опорних пунктів на індійському узбережжі. Англо-французька боротьба за Індію та її результати. Загарбання Індії англійською Ост-Індійською компанією: основні етапи. Заходи англійців у сфері судочинства та освіти. Повстання 1857-1859 рр.: причини, хід, основні центри, учасники. Роль сипайських частин Бенгальської армії. Поразка повстання. Дискусія в літературі про характер повстання.

Османська імперія в новий час: Реформи Селіма III як приклад «охоронної модернізації». Перетворення Махмуда II: успіхи та невдачі. Танзимат: Гюльхагейський хатті-шеріф 1839 р., реформи першого етапу танзимату. Кримська війна та її вплив на розташування сил у "східному питанні". Хатт-і-хумаюн 1856 р., перетворення 50-х - 60-х рр. XIX ст. Значення танзиматських реформ. «Нові османи» (1865 р.): характер суспільства, основні етапи діяльності, ідея перетворення державного устрою, концепція османізму. Конституція 1876 р.: обставини її проголошення, основні положення, оцінка. Особистість султана Абдул-Хаміда II. Режим «зюлюм»: переважні риси. Стан економіки: панування традиційних укладів, специфіка зародження паростків капіталізму. Роль інотурецьких етносів у підприємстві. Діяльність іноземного капіталу: сфери влиття. Проблема Оттоманського боргу та встановлення фінансового контролю над Портою. Боротьба держав за залізничні концесії. Розпалювання національної ворожнечі. Ідеї панісламізму в політиці султана. Зовнішня політика Абдул-Хаміда II.

Визрівання політичної кризи та маневри маньчжурської влади. Учанське повстання 1911 р., розвиток республіканського руху. Проголошення республіки та обрання Сунь Ятсена тимчасовим президентом. Занепад цинської династії та передача влади Юань Ши Каю. Встановлення в 1913 р. диктатури Юань Ши Кая. Характер та наслідки Сінхайської революції. Виникнення монгольської теократичної держави. Зародження младотурецького руху в Османській імперії. Основні течії в младотурецькому русі та їх програмні вимоги. Ахмед Реза та І. Сабахеддін. Македонське повстання та політика младотурків. Встановлення конституції 1876 р., збирання парламенту. Характер младотурецької революції. Спроба повстання в травні 1909 р., скинення Абдул-Хаміда, основні результати революції. Особливості соціально-економічного та політичного розвитку колоніальної Індії в кінці XIX - початку XX ст. Революційний вибух в Індії 1905-1908 рр. Боротьба за сварадж та свадеші. Позиція Індійського національного конгресу. Зародження мусульманського суспільного руху. Мусульманська ліга. Результати національно-визвольного руху в Індії на початку XX ст.

Національно-визвольна боротьба народів Індії в 1919-1922 рр. Ідеологія і політика М.К. Ганді. «Рух 4 травня» 1919 р. в Китаї і його значення. Діяльність Сунь Ят Сена в Гуанчжоу при створенні нової партії та нової армії, революція 1925 -1927 рр. та її наслідки. Кемалістська революція 1918-1923 рр. в Туреччині. Політичний портрет Кемаля Ататюрка. Реформи 20-30-х рр.: політика етатизму та лаїцизму. Національна політика кемалістів. Арабські країни після розпаду Османської імперії. Нові методи імперіалістичного панування. Мандатна система та її сутність. Підмандатна Палестина і реалізація «декларації Бальфура», розширення єврейської імміграції. Масові антиколоніальні рухи на арабському Сході в 1920-ті рр.

Післявоєнний підйом національно-визвольного руху та криза англійської влади в Індії. Прийняття конституції Індійської республіки 1950 р. Боротьба уряду І. Ганді за продовження «курсу Неру». Уряд Н.Рао. Етноконфесійні проблеми в сучасній Індії. Місце і роль общин і каст в житті індійського суспільства. Індія на порозі третього тисячоліття: традиції та перспективи.

«Нова демократія» та курс на розвиток багатоукладної економіки Китаю (1949-1953 рр.) Складання культу особистості Мао Цзедуна. Практика маоїзму: «великий стрибок», «народні комуни», «культурна революція». III пленум КПК II частини та початок модернізації економіки Китаю. Політичний портрет та діяльність Ден Сяопіна. Основні напрямки сучасної зовнішньої та внутрішньої політики КНР. Капітуляція Японії. Японія в період американської окупації (1945-1952 рр.) Діяльність ліберально-демократичної партії. Прихід до влади кабінету Ікеда. «План подвоєння національного прибутку» (1961-1970-х рр.) «Японське економічне диво». Конфуціанський капіталізм.

Розділ X. Історія Росії та СРСР

Боротьба за політичне головування у землях Північно-Східній Русі у XIV ст. – I половині XV ст. Політичне відокремлення Московського князівства. Політика перших

московських князів. Завершення процесу централізації, політичне зміцнення Російської держави у першій третині XVI ст. Основні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики Івана III. Посилення державної влади, зміни в її організації, початок юридичного оформлення кріпосного права. Розширення територіальних володінь Москви за часів Івана III. Боротьба проти татаро-монголів, ліквідування залежності. Формування державної символіки, зміни в титулатурі. Правління Василя III (1462-1505 рр.) Російсько-литовські війни на межі XV - XVI ст. Завершення об'єднавчого процесу в землях Північно-Східної та Північно-Західної Русі (приєднання Пскова, Смоленська, Рязані). Боротьба проти Кримського та Казанського ханств.

Правління Івана IV: досягнення та прорахунки у внутрішній та зовнішньої політиці. «Смута» на початку XVII століття. Особливості I періоду правління Іван IV (1533-1547 рр.) „Обрана рада”, Земський собор 1549 р., реформи середини XVI ст. „Опричнина”. Росія у останьої третині XVI ст.: підсумки державного розвитку. Міжнародний стан Росії та основні напрямки її зовнішньополітичного курсу в середині – другої половині XVI ст. Особливості етнотериторіального розширення Російської держави в середині – другої половині XVI ст. Росія на межі XVI – XVII ст. Правління Бориса Годунова. „Смута”: історичний зміст поняття, політичне самозванство, хронологічні рамки. Селянський рух під проводом Івана Болотнікова. Польська і шведська інтервенція. Народні ополчення. Особливості обрання нової монархічної династії. Правління Михайла Романова (1613-1645 рр.)

Росія в середині - 2 половині XVII ст. Становлення Російської імперії та основні напрямки її розвитку у I чверті XVIII ст. Внутрішня політика Олексія Михайловича (1645–76 рр.). Зміни у соціальному, економічному, політичному розвитку. Особливості соціально-класової боротьби в середині – 2 половині XVII ст.: міські повстання, селянська війна під проводом Степана Разіна. Династична боротьба за владу на початку 80-х років XVII ст. Правління царівни Софії (1682-89 рр.). Реформи Петра I, перетворення Росії на абсолютну монархію. Соціально-економічна політика уряду в I чверті XVIII ст., соціальний рух. Особливості розвитку культури, науки, суспільно-політичної та історичної думки.

Основні напрямки розвитку Російської імперії у післяпетровський період. Династична криза II чверті XVIII ст. «Бироновщина». Єлизавета Петрівна на російському престолі: прихід до влади, політичне оточення, основні напрямки внутрішньої політики. Катерина II та її політика. „Освічений абсолютизм”. Соціальна структура та економічний розвиток держави у середині – 2 половині XVIII ст. Селянська війна під керівництвом О. Пугачова.

Зовнішня політика Росії у середині – II половині XVIII ст. (Семирічна війна, російсько-турецькі війни; боротьба за Азов та Крим, Північне Причорномор'я; розподіли Польщі; участь в антифранцузьких коаліціях).

Росія у XIX ст. Реформи Олександра I, урядовий конституціоналізм, можливі перспективи розвитку. Консерватизм Миколи I. Міжнародне становище та основні напрямки зовнішньої політики Росії в XIX ст. (Росія та Франція; східне питання). Реформи 60-70-х років XIX ст., особливості пореформеного розвитку Росії. Імператор Олександр II. Прихід до влади та особливості правління Олександра III. Контрреформи 1882 - 1893 рр. Темпи, характер та особливості розвитку капіталізму у пореформений період, типи аграрної еволюції, промисловий переворот.

Суспільно-політичні та визвольні рухи у 2 половині XIX ст. Зовнішня політика Росії в 2 половині XIX ст. Російська імперія на початку XX ст. Перша російська революція 1905-1907 рр. Соціально-економічний розвиток Росії на початку XX ст. Особливості внутрішньої політиці Миколи II. Маніфест 17 жовтня 1905 р. „Про удосконалення державного ладу”, його історичне значення. Зміни в політичній системі, Державна Дума: політичний склад, еволюція, діяльність. П.А. Століпін та його реформи.

Росія напередодні та в роки I світової війни. Основні вектори зовнішньої політики в 1906-1914 рр. Росія і Балканські кризи 1908-1913 рр. Початок війни у Європі, вступ Росії в війну. Хід воєнних дій в 1914-1917 рр. Нові політичні умови у 1917 р., вихід Росії із війни.

Лютнева буржуазно-демократична революція 1917 р. Третьочервнева монархія та її суть. Проблеми періодизації революційних подій 1917 р., оцінка у історіографії. Повалення царату, формування Тимчасового уряду, Петроградської Ради робітничих та солдатських депутатів, Тимчасового комітету Державної Думи. Двовладдя. Політична еволюція радикальних партій (есери, меншовики, більшовики). Історичне значення революції.

Національна політика більшовиків та створення СРСР. Основні проекти створення СРСР. Договір про утворення СРСР від 30.12. 1922 р. Самостійницькі течії в Україні та Грузії (1923-1924 рр.). Політика коренізації та її наслідки. Заходи щодо територіально адміністративного устрою СРСР в довоєнний період. Радянський Союз в роки НЕПу. Кронштадтський заколот. Політична боротьба в роки НЕПу. Розвиток освіти, науки та культури в 20-і рр. Індустріалізація та проведення колективізації сільського господарства. Результати першого п'ятирічного плану. Проблема шляхів розвитку селянського господарства в науковій і суспільно-політичній думці 20-х рр. Політичний режим та зовнішня політика СРСР в 30-і р. Конституція СРСР 1936 р. Репресії як інструмент тоталітарного режиму. Культ особи Сталіна.

СРСР в післявоєнні роки. Відбудова народного господарства. Грошова реформа. Відміна карткової системи. Село в повоєнні роки. Міжнародне становище та зовнішня політика Радянського Союзу. Створення атомної зброї. Відносини з країнами Східної Європи. Участь в Корейській війні. Духовне, культурне та суспільно-політичне життя. Жданівщина. “Ленінградська справа” та нові репресії. Церква в повоєнний період. Політичний режим в останні роки життя Сталіна.

Хрущовська “відлига” в СРСР 1953-1964 рр. Боротьба за владу та початок хрущовських реформ. Соціальні перетворення. Перебудова господарського укладу колгоспників. Цілина. Семирічний план. Реорганізації в промисловості та їх наслідки. XX з'їзд. Розвінчання культу особи Сталіна. Суспільно-політичне життя країни. Початок реабілітації жертв сталінізму. Культурне життя країни. Зовнішня політика СРСР. Примирення з Югославією. Відносини з США. Карибська криза.

Радянський Союз в 1964-1985 рр. Косигінська реформи. Створення топливно-енергетичного комплексу. Науково технічна революція. Розвиток народного господарства країни в 70-і та першій половині 80-х рр. БАМ. Тіньова економіка. Суспільно-політичне і духовне життя в СРСР. Дисидентський рух. Освіта та наука. Соціальний захист. Розвиток культури. Радянський Союз на міжнародній арені. Політика “розрядки” в 70 рр. Наростання зовнішньополітичних протиріч в першій половині 1980-х рр.

Перебудова в СРСР та її результати. Новий курс М.Горбачова. Гласність. Перебудова політичної системи і економічні новації. Вибори 1989 р. З'їзди народних депутатів. Зміни в КПРС. Громадські рухи та перехід до багатопартійності. Зовнішня політика М.Горбачова та його команди. Концепція “нового політичного мислення” і її реалізація. Поглиблення міжнаціональних проблем. Ново-Огарьовський процес. Серпневий путч 1991 р. Розпад СРСР.

3. Перелік питань, що виносяться на фахове вступне випробування з історії України, всесвітньої історії

Частина 1. Історія України.

1. Державотворчі процеси в епоху раннього середньовіччя. Київська Русь у IX - першій третині XII ст.
2. Політична трансформація Київської Русі у другій третині XII - першій половині XIII століття.
3. Консолідація південно-західних руських земель. Утворення Галицько-Волинського князівства.
4. Українські землі в складі Литви і Польщі у XIV - першій половині XVI століття.
5. Суспільно-політичний феномен українського козацтва.
6. Вплив церкви на суспільно-політичне життя українських земель у XVI - першій половині XVII ст.
7. Українська революція середини XVII ст.
8. Руїна, подолання її наслідків та антимосковський виступ під проводом І. Мазепи.
9. Руйнування державних структур Гетьманщини та інтеграція українських земель до складу Російської імперії.
10. Суспільні та соціально-економічні відносини на українських землях у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій.
11. Українське «національне відродження» в контексті європейської історії кінця XVIII — першої половини XIX століть.
12. Інституційний розвиток та ідейні основи українського руху в другій половині XIX століття.
13. Українська національна революція 1917-1921 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації: 1917 – 1918 рр.
14. Українська національна революція 1917-1921 рр. та пошуки оптимальних моделей її реалізації: 1919 – 1921 рр.
15. Українські землі у міжвоєнний період.
16. Друга світова війна: німецький окупаційний режим в Україні.
17. Рух Опору в Україні.
18. Суспільно-політична ситуація в Україні в добу “відлиги”.
19. Наростання кризових явищ в Україні в др. пол. 60-х – пер. пол. 80-х рр.
20. Українське державотворення в умовах незалежності.

Частина 2. Всесвітня історія.

1. Виникнення людини (антропогенез).
2. Виникнення людського суспільства. Основні форми соціальної організації в первісності.
3. Стародавній Єгипет: особливості соціально-економічного та політичного розвитку.
4. Афіньська та Спартанська держави як основні типи політичної та соціально-економічної організації грецького полісу.
5. Період республіки в історії Стародавнього Риму.
6. Період імперії в історії Стародавнього Риму.
7. Політична централізація середньовічної Європи (на прикладі Франції XI-XV ст.).
8. Виникнення і розвиток капіталістичних відносин у країнах Західної Європи. Промисловий переворот.
9. Епоха Відродження. Мистецтво Високого Відродження в Італії.
10. Реформація та ранні буржуазні революції в країнах Західної Європи XVI-XVII ст.
11. Велика французька буржуазна революція: причини, хід подій, наслідки, значення.
12. Війна північноамериканських колоній Англії за незалежність та утворення Сполучених Штатів Америки. Громадянська війна у США.
13. Реформи Петра I. Становлення Російської імперії.
14. Міжнародні відносини на початку XX ст. Визрівання причин Першої Світової війни, її початок, основні події та наслідки.
15. Версальсько-Вашингтонська система.
16. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та шляхи її подолання (на прикладі США).
17. Фашизм в Німеччині. III Рейх.
18. Друга світова війна: причини, основні події, підсумки, наслідки.
19. Народні антитоталітарні революції 1989-1990 рр. в країнах Центральної та Східної Європи.
20. Євроінтеграційні процеси в Європі після Другої Світової війни.

4. Список рекомендованої літератури

1. Енциклопедія історії України: Т. 1-10 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2004-2013.
2. Перша світова війна 1914-1918 рр. і Україна. Українські землі у центрі цивілізаційної кризи / Упоряд. О. П. Реєнт. – К.: ТОВ «Видавництво "Кліо"», 2015. – 64 с.
3. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2008–2013) / Авт. кол.: С. В. Віднянський, О. М. Горенко, А. Ю. Мартинов (відп. ред.), В. В. Піскіжова. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2015. – 378 с.
4. Археологія України. Курс лекцій: Навч. посібник / Л.Л.Залізняка, О.П. Моця, В.М. Зубар та ін.; за ред. Л.Л.Залізняка. – К., 2005. – 504 с.
5. Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917–1941 рр.): Джерелознавче дослідження / НАН України. Інститут історії України, Центр культурологічних студій. – Т. 2. – Дрогобич: «Коло», 2013. – 1066 с.
6. Вирський Д. Роксолани серед Сарматів: річпосполитська історіографія України (кінець XV ст. – 1659) / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2013. – 295 с.
7. Голобуцький В. Запорозьке козацтво / Володимир Голобуцький К.: Вища шк., 1994. — 539 с.
8. Бачинська О.А., Чухліб Т.В., Щербак В.О. Українське козацтво. Золоті сторінки історії. – К., 2015. – 400 с.
9. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження : в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін. ; відп. ред. В. А. Смо лій ; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. – К.: Ніка-Центр, 2011. – Т. 1. – 696 с.
10. Історія українського селянства: Нариси в 2-х т. / НАН України; Інститут історії України / В. А. Смолій (відп.ред.) - К.: Наук. думка, 2006. - Т.1. - 632 с.
11. Калакура Я. Українська історіографія – К., 2004. – 496 с.
12. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. – К., 2013. – 566 с.
13. Суспільство і влада в радянській Україні років непу (1921 – 1928 рр.). Колективна монографія. – Т.2. – К., 2015. – 599 с.
14. Кульчицький С. УСРР в добу нової економічної політики (1921 – 1928). – К., 1995.
15. Підкова. І. 3., Шуст Р. М. Довідник з історії України.: У 3-х томах. – К., 1993.
16. Повсякдення ранньомодерної України. Історичні студії в 2-х томах. – Т. 2: Світ речей і повсякденних уявлень / Гол. ред. В. Смолій; Відп. ред. В. Горобець; Ред. кол.: Н. Старченко (заст. відп. ред.), Н. Білоус (відп. секр.), О. Романова. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2013. – 358 с.
17. Полонська-Василенко Н. Нарис історії України: У 2-х тт. – К., 1990. – Т. 1-2.
18. Регіональна історія України: Збірник наукових статей / Гол. ред. В. Смолій; Відп. ред. Я. Верменич. НАН України. Інститут історії України, Відділ історичної регіоналістики. – Вип. 7. – К.: Інститут історії України, 2013. – 234 с.
19. Чмихов М., Кравченко Н. Черняков І. Археологія та стародавня історія України. – К., 1992.
20. Шабульдо Ф.М. Землі Південно-Західної Русі у складі Великого князівства Литовського. – К., 1987.
21. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: В 3-х тт. – Львів, 1990-1991. – т. 1-3.
22. Яковенко Н.М. Нарис історії України: З найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К., 1997.
23. Моця О. Землероби та кочівники на Великому Кордоні Східної Європи в часи Київської Русі / НАН України. Інститут історії України, Інститут археології;

- Український національний комітет істориків. – К.: Інститут історії України, 2015. – 296 с.
24. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2013. – 1056 с.
  25. Революція Гідності 2013–2014 рр. та агресія Росії проти України: навчально-методичний посібник / За заг. ред. П. Полянського; Авт. кол.: Головка В., Палій О., Черевко О., Янішевський С. – К.: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2015. – 36 с.
  26. Україна. Війна. Власна пам'ять: дослідження, документи, свідчення. – К., 2015. – 264 с.
  27. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. – К.: Либідь, 2002. – 736 с.
  28. История Востока. В 6-ти томах. - - М.: Восточная литература, 2000.
  29. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: пост середньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К., 2007.
  30. Поп Ю.І. Нова історія країн Азії і Африки (XVI – поч. XX ст.): підручник. – К., 2012. – 376 с.
  31. Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII — друга половина XIX ст.): Навч. посіб. — Київ: Либідь, 2007. — 560 с.
  32. Головченко В.І., Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: пост середньовічний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.) – К., 2010. – 520 с.
  33. Балух В.О. Історія античної цивілізації. Т.1. Стародавня Греція. – Чернівці, 2007. – 654 с. Т.2. Стародавній Рим. - Чернівці, 2008. – 848 с.
  34. Балух В.О. Історія середніх віків. В 2 т. Т.1. - Чернівці, 2009. – 495 с. Т.2. – Чернівці, 2010. - 615с.
  35. Крижанівський О.П. Крижановська О.О., Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. – К.. 2007. – 365 с.
  36. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Підручник для вузів. 4-те вид. — К., 2009. – 589 с.
  37. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918 – 1945). – К.. 2013. – 619 с.
  38. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945 – 2013). – К.. 2014. – 1056 с.

Інформаційні ресурси

1. zno.academia.in.ua
2. Офіційний веб-сайт НАН України / <http://www.nas.gov.ua>.
3. Офіційний веб-сайт Інституту історії НАН України / <http://history.org.ua>.
4. Офіційний веб-сайт Інституту сходознавства імені А.Кримського НАН України / <http://oriental-studies.org.ua>
5. Сайт Центра антикознавства Санкт-Петербурзького державного університету <http://www.centant/ru>

5. Критерії оцінювання фахового вступного випробування з історії України, всесвітньої історії

Вступнику на фаховому вступному випробуванні задають два питання з переліку питань – одне з історії України, одне з всесвітньої історії. Якщо члени комісії незадоволені відповідями, вступнику додатково задають питання, поки не буде встановлений рівень знань абітурієнта.

Якщо вступник не відповідає на запитання, або розкриває суть запитання на 10...50 %, відповідь оцінюється від **0 до 130 балів**, а вступник не рекомендується до складання вступних іспитів.

Від 140 до 180 балів:

якщо вступник розкриває питання на 60-80 % , виявивши такі знання та вміння:

- послідовне розкриття змісту матеріалу, поставленого питання;
- володіння спеціальною термінологією, можливі деякі неточності;
- здатність аналізувати історичні події, факти, явища, описувати та пояснювати закономірності історичного розвитку суспільства.

181-200 балів:

якщо вступник розкриває питання на 90-100% , виявивши такі знання та вміння:

- повне, логічне та послідовне розкриття змісту матеріалу, поставленого питання;
- вільне володіння спеціальною термінологією;
- здатність аналізувати історичні події, факти, явища, описувати та пояснювати закономірності історичного розвитку суспільства, наводити приклади із посиланням на джерела та наукову літературу.

У разі використання заборонених джерел абітурієнт на вимогу члена комісії залишає аудиторію та одержує загальну **нульову оцінку**.

Результати співбесіди оцінюються:

Рівень	Бал	Критерії	Рекомендація
Високий	200	Абітурієнт має глибокі ґрунтовні і системні знання з курсів історії України та всесвітньої історії, вільно оперує понятійним апаратом, знає основні проблеми історії України та всесвітньої історії, їх мету та завдання. Вміє працювати з історичною картою, висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати історичну інформацію та джерела, робити порівняльний аналіз та проводити історичні аналогії в контексті як окремої проблеми, так і під час розгляду періодів світової історії. Ознайомлений з новітньою літературою з дисциплін.	Рекомендовано
	197	Абітурієнт має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальної дисципліни, її мету та завдання. Вміє висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, критично аналізувати історичні джерела та наукові дослідження. Ознайомлений з новітньою літературою з курсу.	
	193	Абітурієнт має ґрунтовні системні знання з фахових дисциплін, вільно оперує термінологією, знає історичну карту, простежує причинно-наслідкові зв'язки. Вміє висловлювати власні судження і аргументувати, може аналізувати історичну інформацію в джерелах та історіографічних дослідженнях. Ознайомлений з новітньою літературою.	
	190	Абітурієнт має глибокі міцні і системні знання з усього курсу історії України та всесвітньої історії, вільно володіє	

		понятійним апаратом, знає основні проблеми української та всесвітньої історії, їх мету та завдання. Вміє висловлювати власні судження і аргументувати, може аналізувати історичну інформацію.
	187	Абітурієнт має глибокі міцні і системні знання з обох дисциплін, може чітко сформулювати дефініції, використовуючи історичну термінологію, вільно володіє історіографічним і джерелознавчим аналізом основних проблем всесвітньо-історичного розвитку. Орієнтується в історичній карті, періодизації та глибинній сутності процесів, що відбувалися в той чи інший хронологічний період.
	183	Абітурієнт має глибокі знання з обох фахових дисциплін, вільно володіє понятійним апаратом, а також історіографічним і джерелознавчим аналізом основних проблем історичного розвитку світу. Орієнтується в періодизації та глибинній сутності процесів, що відбувалися в той чи інший хронологічний період. Знання мають систематичний ґрунтовний характер.
Середній	180	Абітурієнт засвоїв матеріал з усього курсу української та всесвітньої історії, вільно оперує термінологією, володіє історіографічним і джерелознавчим аналізом основних проблем всесвітньо-історичного процесу. Знання мають систематичний ґрунтовний характер. Простежує причинно-наслідкові зв'язки.
	176	Абітурієнт має міцні і системні знання з курсу історії України та всесвітньої історії, формулює дефініції, використовує історичну термінологію, може зробити історіографічний і джерелознавчий аналіз деяких проблем історичного розвитку окремих держав та України. Орієнтується в періодизації та глибинній сутності процесів, що відбувалися в той чи інший хронологічний період.
	173	Абітурієнт має системні знання з усього теоретичного курсу, може сформулювати дефініції, використовуючи історичну термінологію, Орієнтується в періодизації та сутності процесів, що відбувалися в той чи інший хронологічний період.
	169	Абітурієнт знає програмний матеріал повністю, робить висновки, може зробити аналіз окремої проблеми, не виходячи за межі теми. Недостатньо вільно володіє понятійним апаратом. Не може працювати з картою, прослідкувати причинно-наслідкові зв'язки.
	164	Абітурієнт досить вільно орієнтується в програмному матеріалі, самостійно робить висновки, але не може вийти за межі теми, зробити порівняльний аналіз. Має складності у використанні понятійного апарату. Не володіє інформацією про новітні розробки з проблеми.
Достатній	160	Абітурієнт знає програмний матеріал з обох дисциплін, може зробити висновки, але не вміє аналізувати конкретний матеріал або порівняти між собою певні періоди чи розвиток окремих країн. Не достатньо володіє понятійним апаратом. Не завжди може доповнити матеріал інформацією з наукових робіт вітчизняних та зарубіжних дослідників.
	150	Абітурієнт володіє програмним матеріалом, намагається робити висновки, аналізувати матеріал, але не може вийти

		за межі теми. Може висвітлити сутність лише окремих понять.	
	140	Абітурієнт в цілому знає програмний матеріал, але не вміє самостійно робити висновки, аналізувати матеріал, не може вийти за межі теми. Недостатньо вільно володіє понятійним апаратом. Не може доповнити матеріал інформацією з наукових робіт вітчизняних та зарубіжних вчених.	
	130	Абітурієнт знає основні теми курсу всесвітньої історії та історії України, має уявлення про основні етапи історичного процесу. Наводить одиничні приклади, іноді доповнює виклад матеріалу власними спостереженнями.	
	120	Абітурієнт має уявлення про основні періоди розвитку українських земель та головні етапи всесвітньої історії, іноді підкріплює свої знання прикладами. Термінологічним апаратом фактично не володіє, пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні.	
	110	Абітурієнт знає основні проблеми з історії України та всесвітньої історії, але його знання мають загальний характер. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні.	
	100	Абітурієнт знає основні теми курсу, має уявлення про основні етапи розвитку історії українських земель та всесвітньо-історичного процесу, але його знання мають загальний характер, не підкріплені прикладами.	
Низький	51-99	Абітурієнт має фрагментарні знання з історії України та всесвітньої історії. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Не може проілюструвати теоретичний матеріал конкретними прикладами.	Не рекомендовано
	0-50	Абітурієнт повністю не знає програмного матеріалу з курсу історії України та всесвітньої історії	

У разі використання заборонених джерел абітурієнт на вимогу члена комісії залишає аудиторію з висновком *«не рекомендований до вступу за результатами фахового вступного випробування»*.

Затверджено на засіданні кафедри історії, археології та методики викладання
(протокол № 8 від 01.03. 2021 року).

Укладач програми:

 Лариса ЦИБУЛЕНКО,
голова предметної екзаменаційної
комісії, доцент кафедри історії,
археології та методики викладання,
кандидат історичних наук